

Міністерство освіти і науки України  
Черкаська обласна державна адміністрація  
Управління освіти і науки  
Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж  
ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»

**«М. П. ДРАГОМАНОВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ВИМІРІ НАУКОВОЇ  
УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ ТА УКРАЇНСЬКОГО  
ВІДРОДЖЕННЯ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ»,  
(з нагоди 180-ї річниці від дня народження видатного педагога)**

Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції

11-12 листопада 2021 року

УМАНЬ  
ВПЦ «Візаві»  
2021 рік

**Редакційна колегія:**

**Крамська З. М.** – доктор філософії, в.о. директора коледжу, заступник директора з навчальної роботи КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

**Зайченко І. В.** – доктор педагогічних наук, професор, викладач КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»

**Панченко Л. Ф.** – заступник директора з соціально-гуманітарної та виховної роботи, викладач вищої кваліфікаційної категорії КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»

**Чепка О. В.** - кандидат педагогічних наук, завідувач навчально-методичного кабінету КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

**Любченко І. І.** – кандидат педагогічних наук, голова циклової комісії педагогіки, психології та методик дошкільної освіти КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

**Фещенко Г. В.** – кандидат педагогічних наук, завідувач заочного відділення КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

**Малишева Л. С.** – кандидат педагогічних наук, голова циклової комісії педагогіки та методик початкової освіти КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», викладач вищої кваліфікаційної категорії

**Поштарук Л. І.** – завідувач відділення дошкільної і початкової освіти КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», викладач вищої кваліфікаційної категорії, магістр

**Козак Н. Д.** – голова циклової комісії образотворчого мистецтва та методик навчання КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

**Слупіцька С. М.** – голова циклової комісії іноземної мови та методики навчання КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

М. П. Драгоманов у Європейському вимірі наукової української національної ідеї та українського відродження другої половини ХІХ століття (з нагоди 180-ї річниці від дня народження видатного педагога) : Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної онлайн – конференції, 11-12 листопада 2021 р. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2021. – 269 с.

<b>Любченко І. І., Матійчук С. О., Берегова К. О.....</b>	<b>69</b>
Драгоманов – політичні погляди	
<b>Любченко І. І., Музика І. П., Коханський Ю. Ю.....</b>	<b>70</b>
Педагогічні погляди Михайла Драгоманова	
<b>Любченко І. І., Поштарук О. А.....</b>	<b>74</b>
Суспільно-політичні погляди Михайла Драгоманова	
<b>Любченко І. І., Цевенко С. Р.....</b>	<b>78</b>
Михайло Драгоманов і український громадський рух другої половини XIX століття	
<b>Любченко І. І., Ярмуш А. М.....</b>	<b>81</b>
Європейські зв'язки Михайла Драгоманова	
<b>Малишева Л. С., Чміль А. В.....</b>	<b>82</b>
Формування світогляду та педагогічні погляди Михайла Драгоманова	
<b>Мельничук Т. Ф.....</b>	<b>85</b>
Україна Михайла Драгоманова на теренах європейського простору	
<b>Нестеренко І. Б.....</b>	<b>88</b>
Проблеми розвитку української освіти у спадщині М. П. Драгоманова	
<b>Олійник Н. А.....</b>	<b>89</b>
Педагогічні погляди Михайла Драгоманова	
<b>Павленко Ю. Г.....</b>	<b>92</b>
Полтавський період становлення педагогічного світогляду Михайла Драгоманова	
<b>Пахольчук І. С.....</b>	<b>96</b>
Михайло Драгоманов у становленні пасіонарної особистості Лесі Українки	
<b>Піковець Н. В.....</b>	<b>98</b>
Особистісний вимір в контексті соціально-педагогічних поглядів М. П. Драгоманова	
<b>Погребняк В. А.....</b>	<b>100</b>
Теоретичні основи виховання громадянськості в творчості Михайла Драгоманова	
<b>П'ясецька Н. А.....</b>	<b>114</b>
Виховання свідомого ставлення до себе як найвищої цінності	
<b>Ратушинська А. С.</b>	
Суспільно-історичний аспект драгоманівки в житті українського народу	<b>116</b>
<b>Товт І. С.....</b>	<b>118</b>
Проблеми розвитку української освіти у творчій спадщині М. П. Драгоманова	
<b>Трофаїла Н. Д.....</b>	<b>120</b>
Професор Михайло Драгоманов – видатний вчений та викладач	
<b>Фещенко Г. В., Малишева Д. Р.....</b>	<b>122</b>
Українська освітня парадигма Михайла Драгоманова	
<b>Чекан О. І.....</b>	<b>125</b>
Теоретичні засади щодо основ використання інформаційно-комунікаційних технологій в інклюзивній дошкільній освіті	

себе навіть освіченими, доки не вивчать по крайній мірі двох-трьох мов [8, с.119-124].

Українська освітня парадигма М. П. Драгоманова є яскравим відображенням особистості її автора, який відстоював право української мови на самостійний розвиток. Ідеї та погляди видатного просвітителя-гуманіста продовжують бути актуальними і для сучасних поколінь українців.

#### **Список використаних джерел:**

1. Бондарук Т. Михайло Драгоманов і українська національна справа // Вісник АН України. – 1993. - № 4. – С. 27-30.
2. Висоцький А. Проблема національного виховання засобами української мови у світоглядній концепції М. Драгоманова // Пам'ять століть. – 2003. - № 5. – С. 19-21.
3. Гаєвська Л. Концепція національного відродження в історіософії М. Драгоманова // Радуга. – 1992. - № 3-4. – С. 111-118.
4. Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці: У 2-х томах. – К.: Наукова думка, 1970. – Т.2. – С. 362-367.
5. Матвієнко А. А. Драгоманов і Україна // Український історичний журнал. – 2000. - № 2. – С. 112-117.
6. Мишанич С. Фольклористична спадщина видатного українського вченого (до 150-ліття від дня народження М. Драгоманова) // Народна творчість і етнографія. – 1991. - № 4. – С. 3-12.
7. Попович М. Драгоманов і ми // Наука і суспільство. – 1991. - № 8. – С. 12-15.
8. Чернихівський Г. І. Українські літописи XVII-XVIII ст. у творчій спадщині М. Драгоманова // Український історичний журнал. – 1993. - № 3. – С. 38-42.

**ЧЕКАН Оксана Іванівна,**  
*кандидат педагогічних наук,  
доцент кафедри теорії та методики  
дошкільної освіти,  
Мукачівський державний університет  
(м. Мукачеве, Україна)*

## **ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЩОДО ОСНОВ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ІНКЛЮЗИВНІЙ ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ**

На сучасному етапі розвитку суспільства знаковим є інтенсивне

впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в різні сфери діяльності. Використання нових технологій дозволяє створити умови для підвищення якості й доступності освіти, ефективної комунікації й співпраці, що відкриває широкі перспективи для навчання дітей з особливими потребами.

У межах європейського форуму «Освіта і підготовка 2020» (Education&Training 2020), спрямованого на обмін найкращими освітніми практиками й ідеями, визначено основні стратегічні цілі, які необхідно досягти європейським країнам до 2020 року: створення умов для навчання впродовж життя й навчальної мобільності; сприяння творчій та інноваційній діяльності, співпраці на всіх рівнях освіти; покращення якості й ефективності освіти і професійної підготовки; сприяння рівності й соціального виміру. Одним із головних критеріїв досягнення поставлених цілей, з-поміж іншого, є включення принаймні 95% дітей раннього віку в систему дошкільної освіти (early childhood education).

За даними Європейської комісії (European Commission, 1999), близько 10% населення європейських країн має різні види функціональних обмежень. З них 84 млн. – діти й підлітки, з яких 22%, або кожний п'ятий, має відхилення в розвитку й потребує спеціальної підтримки [9]. Серед розмаїття інклюзивних стратегій, ІКТ виявляються найбільш оптимальним інструментом, що сприяє індивідуалізації навчання шляхом надання дітям з особливими потребами доступу до дидактичних матеріалів у більш прийнятний спосіб, дозволяє комбінувати різні форми представлення інформації, розвивати цілісне бачення світу, реалізовувати індивідуальний потенціал підростаючого покоління [1].

Для сприяння особистісному розвитку кожної дитини, освітні ініціативи в рамках інклюзивного підходу з використанням ІКТ повинні бути спрямовані на задоволення індивідуальних потреб, розкриття здібностей кожного вихованця, його повноцінне включення в освітнє й суспільне середовище.

Розвинені зарубіжні країни демонструють самобутній досвід упровадження ІКТ в освітню практику на всіх рівнях, у т.ч. в галузі інклюзивної дошкільної освіти. Хоча підходи до реалізації освіти дітей з особливими потребами в кожній країні мають специфічні особливості, усі вони розглядають ІКТ в якості основного інструменту реалізації інклюзивних стратегій.

Загальні проблеми інформатизації освіти відображено в дослідженнях вітчизняних науковців: В. Ю. Бикова, А. М. Гуржія, М. І. Жалдака, Л. А. Карташової, В. В. Лапінського, С. Г. Литвинової, О. І. Ляшенка, Н. В. Морзе, О. В. Овчарук, О. С. Рамського, О. М. Спіріна, М. П. Шишкіної та ін. Проблеми залучення дітей з особливими потребами в освітній процес, зокрема питання інклюзивної освіти, стали предметом досліджень таких вітчизняних учених, як В. Бондар, Т. Євтухова, І. Іванова, А. Колупаєва, В. Ляшенко, О. Столяренко, А. Шевчук, О. Щербина та ін. Однак, вивчення

зарубіжного досвіду щодо використання ІКТ в інклюзивній дошкільній освіті не було достатнього відображено в роботах вітчизняних учених.

Діти з особливими потребами стикаються з низкою проблем у навчанні, пов'язаними зі сприйняттям вербального й писемного мовлення, формулюванням і донесенням власних думок тощо. За результатами досліджень зарубіжних учених (Hammill D., Myers P., Stavrou L., Toki E.I., Zakoroulou V. та ін.), до основних особливостей, що можуть зумовити труднощі в навчанні цієї категорії дітей, відносять такі:

- невербальні навички (просторова орієнтація, слухова пам'ять, зорова пам'ять, графічно-моторна координація та ін.);

- вербальні навички (навчання читанню: декодування символів, послідовність символів, розуміння прочитаного; навчання письму: вираження думок через письмовий текст, правопис, словниковий запас, розуміння сутності написаного, морфологія символів, слухове сприйняття та ін.);

- фонологічна обізнаність (розпізнавання рими на слух, орієнтація букв, їх положення і порядок у словах, що впливає на зміст тексту), аналіз, синтез, запам'ятовування і сприйняття груп слів, та, врешті, опанування техніки читання й правопису;

- усне мовлення (запам'ятовування окремих слів, сповільнена реакція, роз'яснення окремих понять мовою жестів, участь у дискусії та ін.);

- математичні навички (розпізнавання фігур і моделей, запам'ятовування цифр і простих операцій, в т.ч. таблиці множення, розв'язання математичних прикладів та ін.);

- поведінкові особливості (занижена самооцінка, інтроверсія, стійкість уваги, імпульсивність, залежність від дорослих чи опікунів, агресивна поведінка та ін.) [6].

Натомість, залучення дітей до якісного освітнього середовища з ранніх років, має позитивний вплив на їх подальше навчання й соціалізацію. Так, згідно з результатами дослідження Національного об'єднаного комітету з питань навчання дітей з особливими потребами США (National Joint Committee on Learning Disabilities), було встановлено, що діти з функціональними обмеженнями, які мали доступ до якісних освітніх послуг у ранньому віці, демонструють більш високі навчальні результати у початковій школі [1].

Процес урахування та задоволення різноманітних потреб усіх дітей шляхом розширення участі в навчанні, культурній та суспільній діяльності визначено ЮНЕСКО як «інклюзивна освіта». Інклюзивна освіта передбачає внесення корективів і змін у зміст, підходи, структуру й стратегії на основі єдиної концепції, що охоплює всіх без винятку дітей однієї вікової групи, та усвідомлення того, що навчання кожної дитини є обов'язковим елементом системи формальної освіти [2].

У результаті проведених досліджень, Інститутом ЮНЕСКО визначено наступні напрями підтримки освітнього процесу дітей з особливими потребами:

- виявлення попереднього рівня особистісного розвитку, досвіду, навичок та ін., тобто – «стартового рівня»;
- розширення доступу до інформаційних ресурсів;
- сприяння особистісному розвитку шляхом формування нових або вдосконалення існуючих умінь і навичок;
- адаптація завдань до індивідуальних навичок і здібностей дитини;
- надання вихованцям більшої автономії;
- виявлення прихованих можливостей у дітей з комунікативними розладами;
- підвищення мотивації дітей до навчання, комунікації і т.д. [1].

#### **Список використаних джерел:**

1. Запорожченко Ю.Г. Використання засобів ІКТ для підвищення якості інклюзивної освіти / Запорожченко Ю. Г. // Інформаційні технології в освіті: Зб. наук. праць. – Херсон: ХДУ, 2013. – № 15. – С. 138–145.

2. Преодоление отчуждения с помощью инклюзивных подходов в образовании: задача и концепция ее решения : Концептуальный доклад [Электронный ресурс]. – Париж : Организация Объединенных Наций по вопросам образования, науки и культуры, 2003. – 31 с. – Режим доступа: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001347/134785r.pdf>

3. Саламанкская декларация и рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, принятые Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество [Электронный ресурс]. – Саламанка, Испания. – 7-10 июня, 1994. – Режим доступа: <http://unesdoc.unesco.org/images/0009/000984/098427rb.pdf>

4. Bratitsis T. Kindergarten children's motivation and collaboration being triggered via computer while creating digital stories: A case study / Bratitsis T., Kotopoulos T., Mandila K. // International Journal of Knowledge and Learning. – 8 (3-4). – 2012. – P. 239-258.

5. Dakar Framework for Action, Education for All: Meeting Our Collective Commitments [Electronic resource] / Adopted by the World Education Forum Dakar, Senegal, 26-28 April 2000. – Paris : UNESCO, 2000. – 77 p. – Access mode: <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001211/121147e.pdf>



# МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: [www.msu.edu.ua](http://www.msu.edu.ua)

E-mail: [info@msu.edu.ua](mailto:info@msu.edu.ua), [pr@mail.msu.edu.ua](mailto:pr@mail.msu.edu.ua)

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>